DSpace da Universidade de Santiago de Compostela

http://dspace.usc.es/

Instituto da Lingua Galega

Eduardo Louredo Rodríguez (2015): "Variación na morfoloxía verbal das falas da comarca do Ribeiro". *Gallæcia – III Congresso Internacional de Linguística Histórica*. Universidade de Santiago de Compostela, 27-30 xullo 2015.

You are free to copy, distribute and transmit the work under the following conditions:

- **Attribution** — You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Non commercial** — You may not use this work for commercial purposes.

VARIACIÓN NA MORFOLOXÍA VERBAL DAS FALAS DA COMARCA DO RIBEIRO

Eduardo Louredo Rodríguez
eduardo.louredo@usc.es
Instituto da Lingua Galega
Grupo de investigación GI-1743
Universidade de Santiago de Compostela

INTRODUCIÓN

- Estudo de tres variables:
  - Vocálica: variación entre /u/ e /ɔ/ no radical dos verbos *durmir* e *subir*.
  - Consonántica (a): alternancia entre /g/, /ħ/ ou ø no radical do tema de presente do verbo *facer*.
  - Consonántica (b): concorrencia entre /ʃ/ e /ħ/ no tema de pretérito do mesmo verbo.

Xeración	Xeración I	Xeración II	Xeración III
Idade	Máis de 60 anos	40-56 anos	16-30 anos
Persoas entrevistadas	10	10	10

Táboa 1

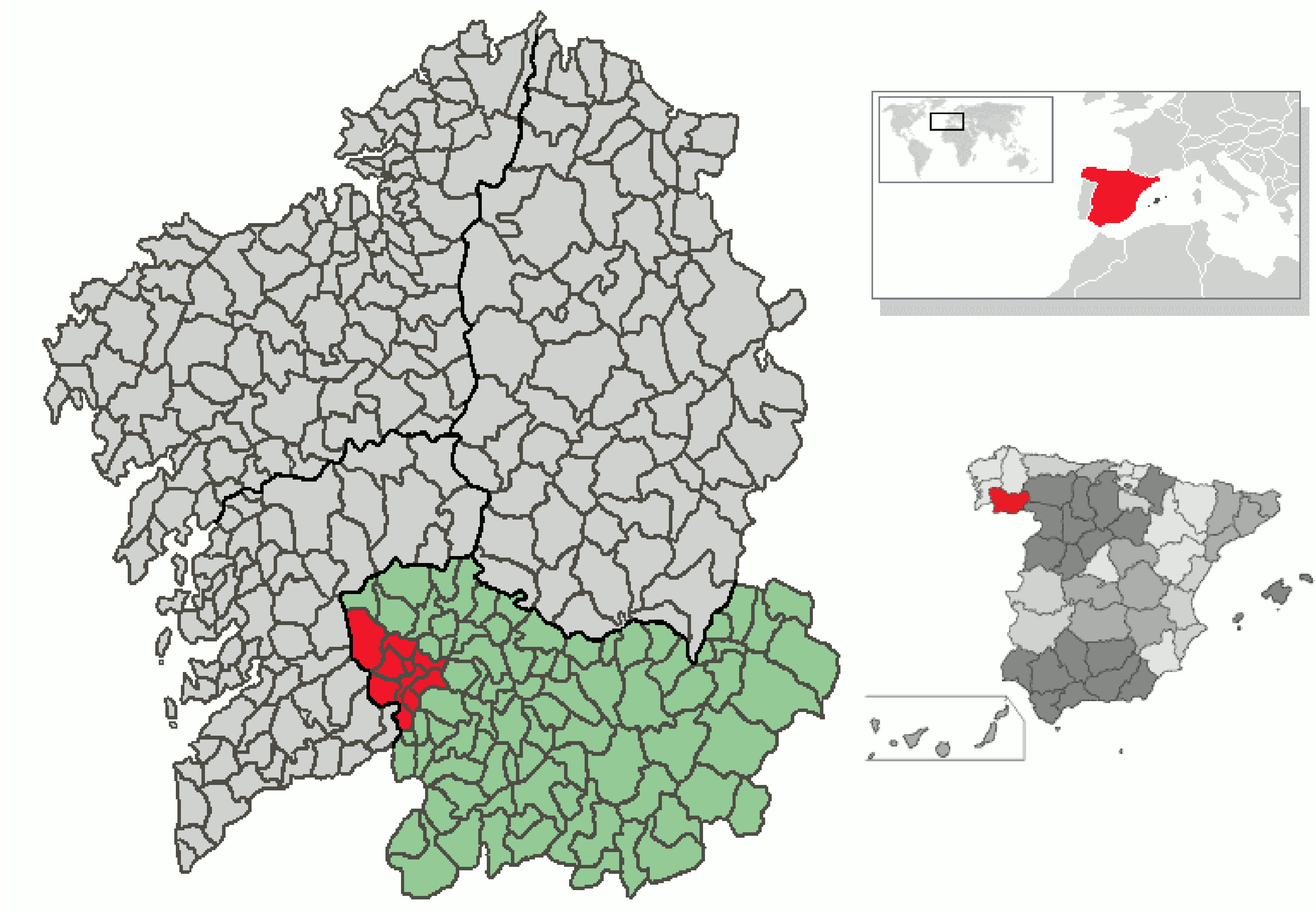

durmo	subo
dormes	sobes
dorme	sobe
durmimos	subimos
durmides	subides
dormen	soben

Figura 1

durmo	subo
durmes	subes
durme	sube
durmimos	subimos
durmides	subides
durmen	suben

Figura 2

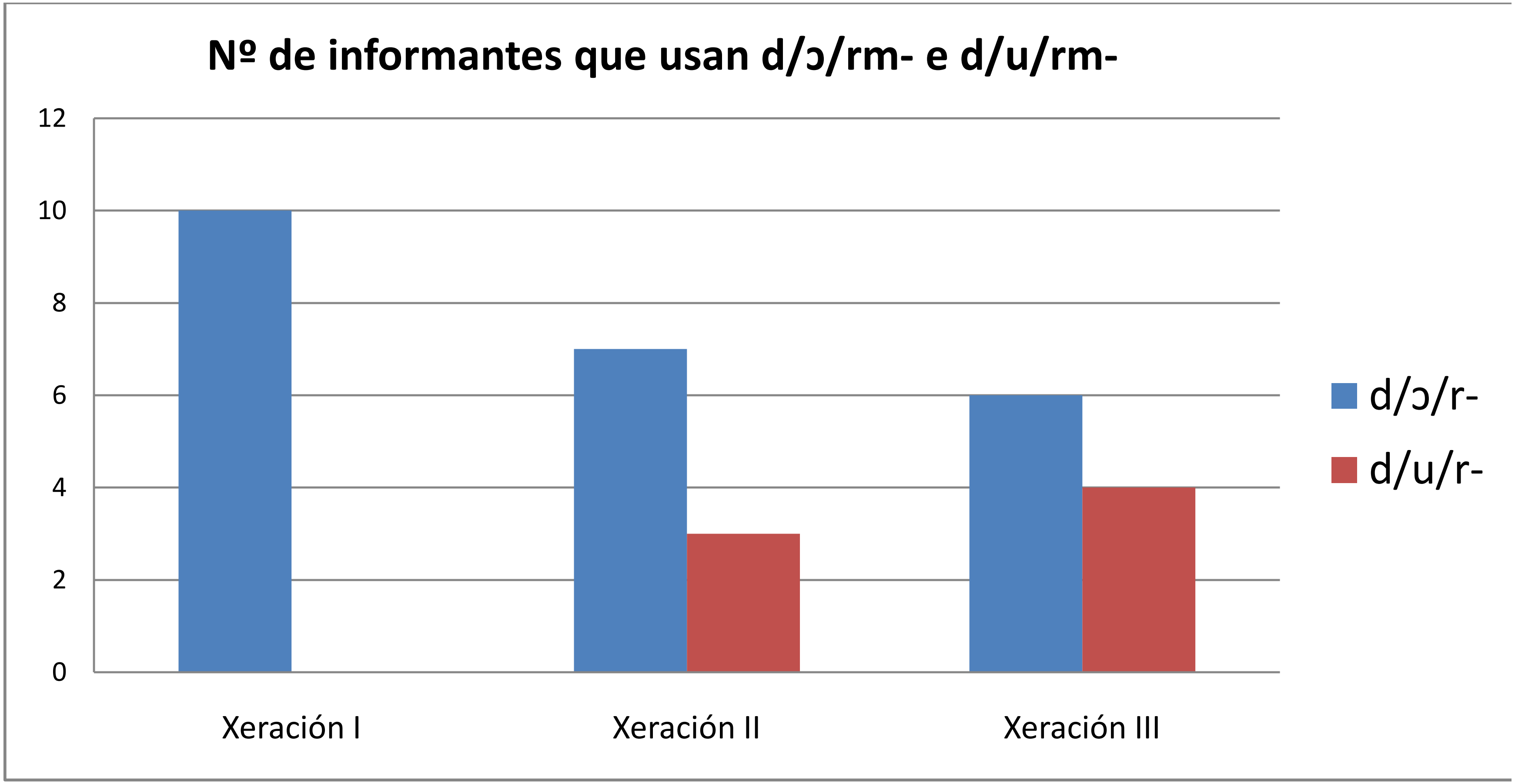
Nº de informantes que usan d/ɔ/rm- e d/u/rm-
12
10
8
6
4
2
0
Xeración I
Xeración II
Xeración III
d/ɔ/r-
d/u/r-

Gráfica 1

Mapa 1. *Dorm-*

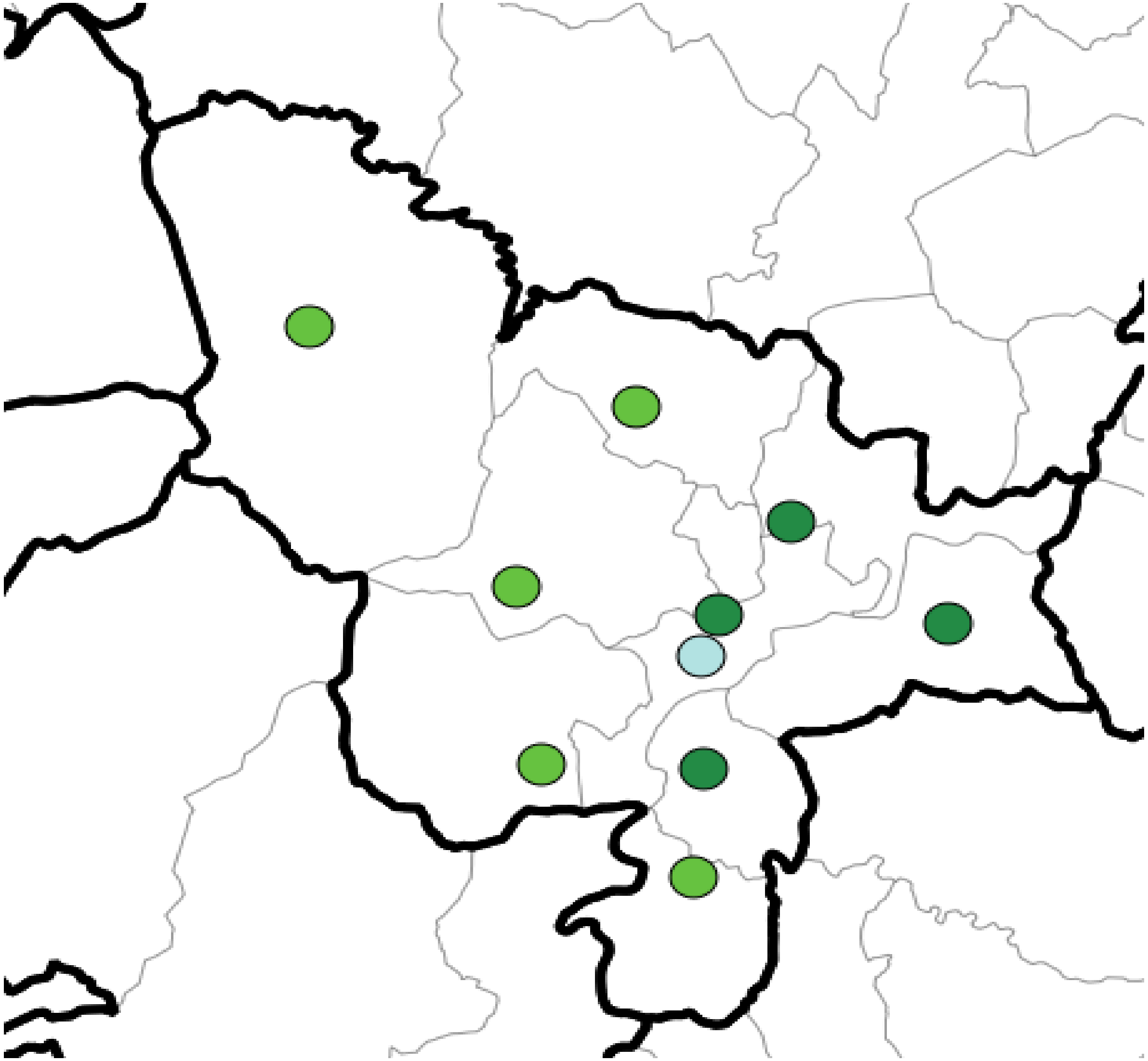

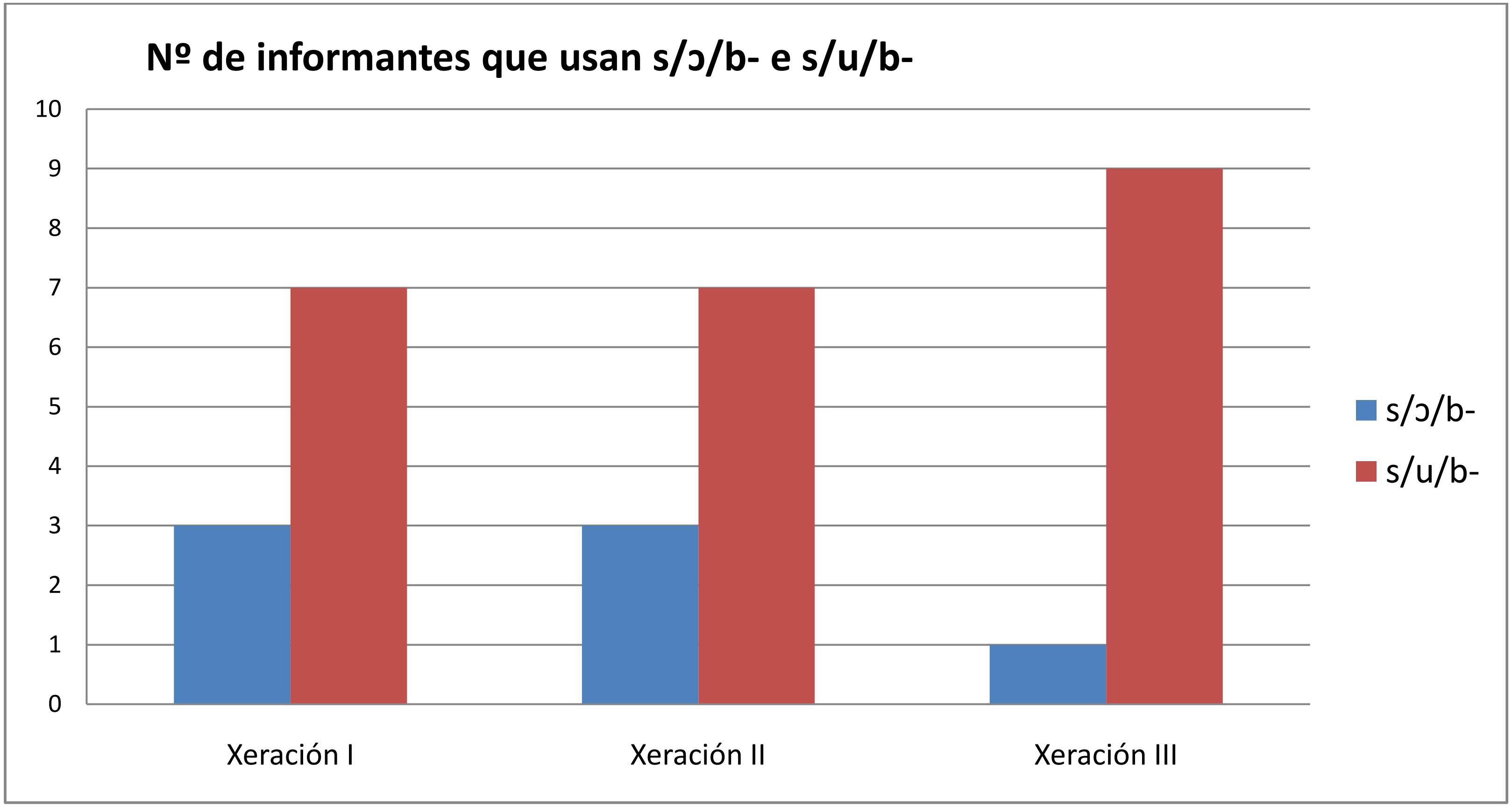
Nº de informantes que usan s/ɔ/b- e s/u/b-
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
Xeración I
Xeración II
Xeración III
s/ɔ/b-
s/u/b-

Gráfica 2

Mapa 2. *Sob-*

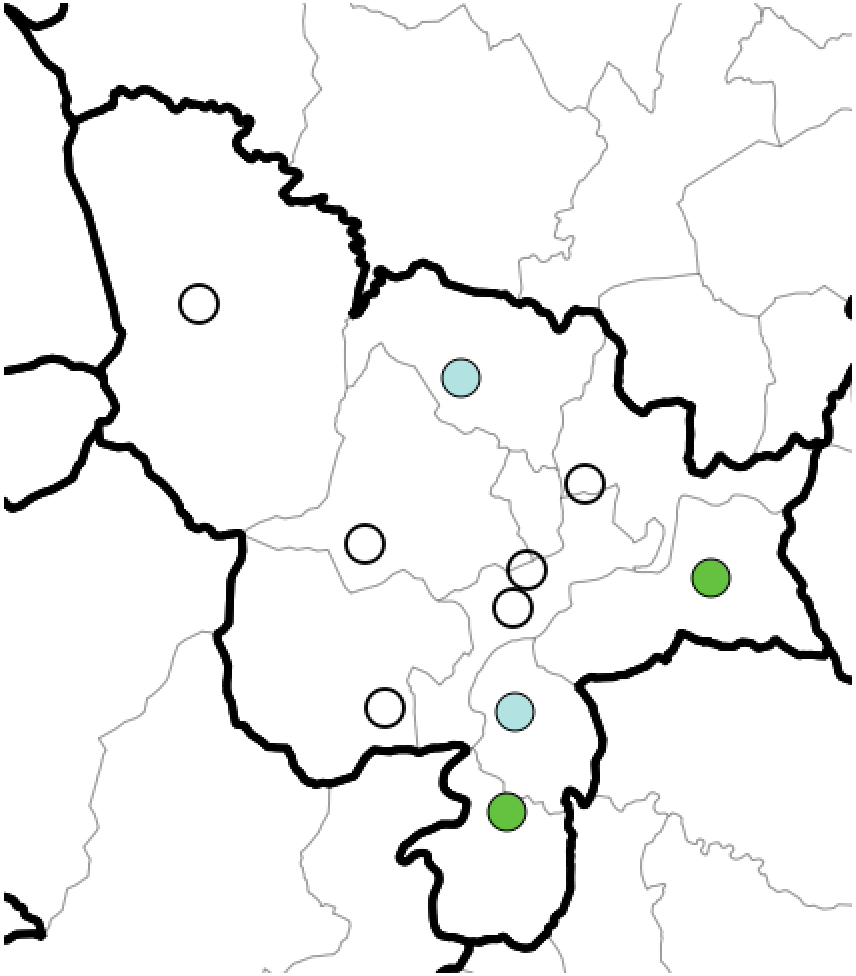

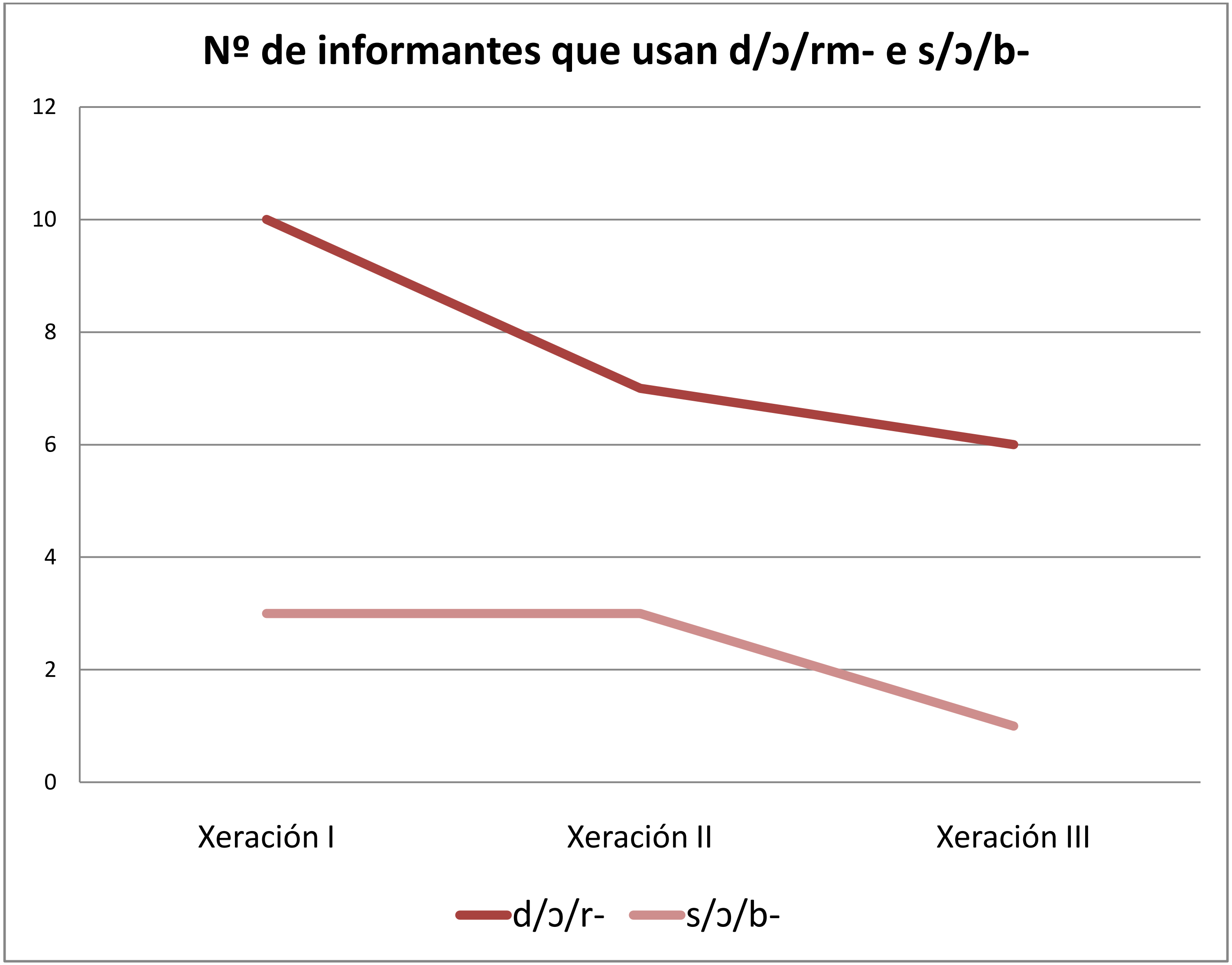
Nº de informantes que usan d/ɔ/rm- e s/ɔ/b-
12
10
8
6
4
2
0
Xeración I
Xeración II
Xeración III
d/ɔ/r-
s/ɔ/b-

FACER. TEMA DE PRESENTE

- Tres radicais:
  - *fac-* (*facer, facemos, facedes, facendo, facía*...),
  - *fagu-* (faguer, *faguemos, faguedes, faguendo, faguía*...)
  - ou *fa-* (*faer, faemos, faedes, faendo, faía*...).
- *facer* < *fazer* <FĀCĔRE.
- *faguer* é un infinitivo innovador analóxico coa P1 (*fago*) (Ferreiro 1999[4]: 330).
  - Cfr. *poñer* < *poño* <*PŌNĔO.
  - *Faguer* [faˈ**ħ**eɾ]

Extensión da gheada

Facer. Tema de presente

- *Faer* (orixe dubidosa).
- Para Ferreiro (1999[4]: 330), *faer* formouse "a partir das modernas P2 e P3 do Presente de Indicativo" e apón en notas que "é significativo que *faer* apareza en áreas en que a P2 do presente de indicativo é *faes~fais* ao lado de *fas*" e que "na zona de *faer*, a P1 é, loxicamente, *faio*" (Ferreiro 1999[4]: 330, notas 420 e 421).

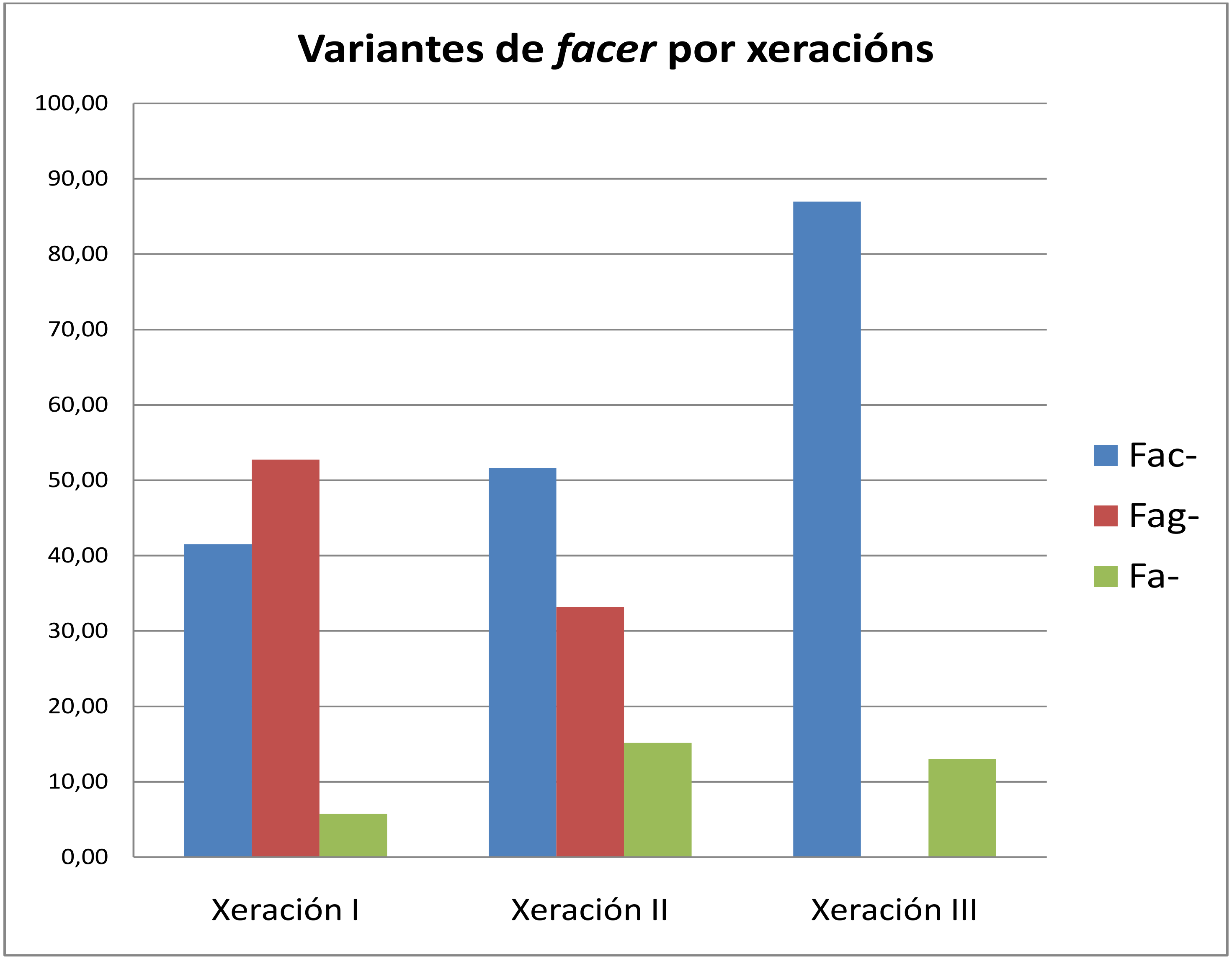
Variantes de *facer* por xeracións
100,00
90,00
80,00
70,00
60,00
50,00
40,00
30,00
20,00
10,00
0,00
Xeración I
Xeración II
Xeración III
Fac-
Fag-
Fa-

MAPA 3. *FAC-*

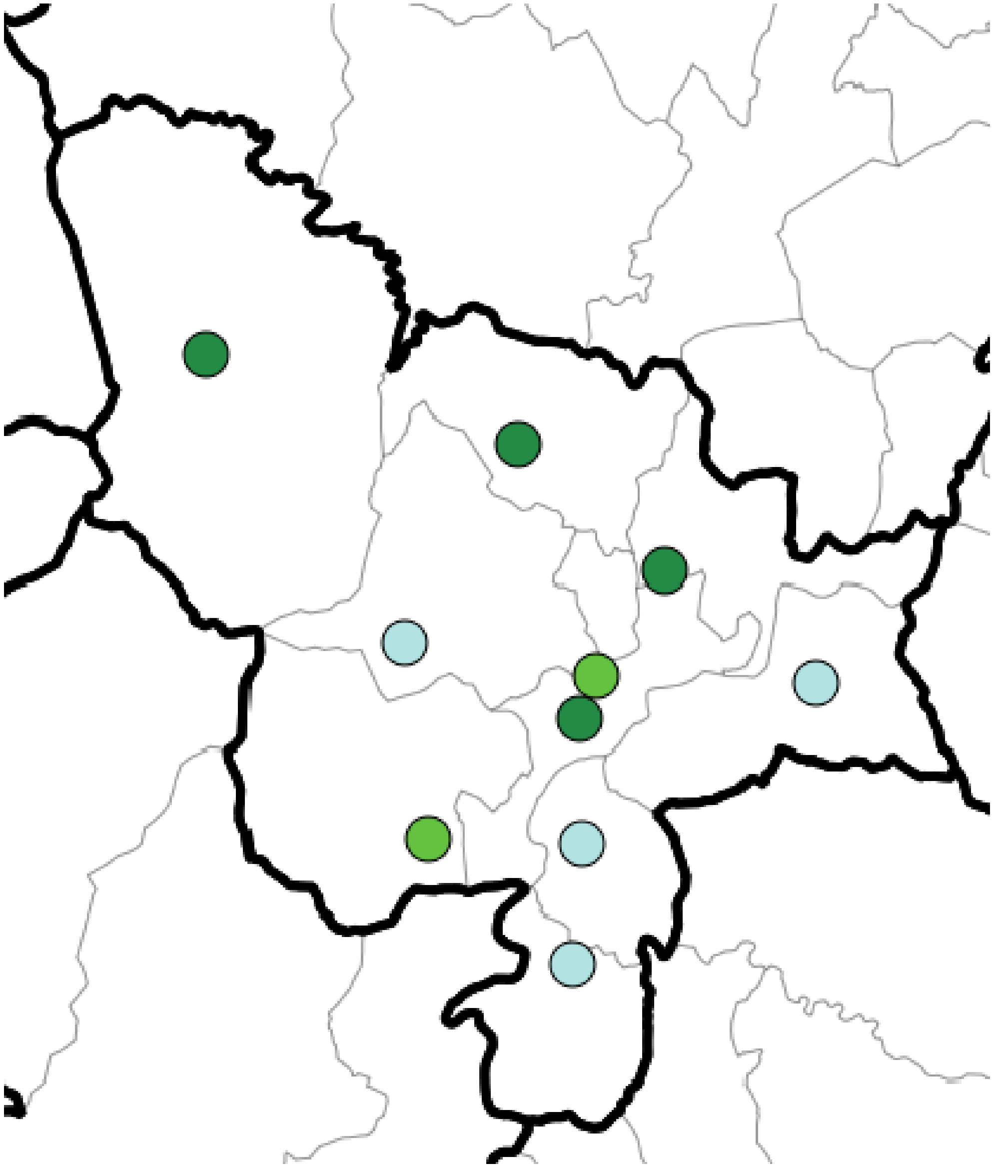

Mapa 4. *Fagu-*

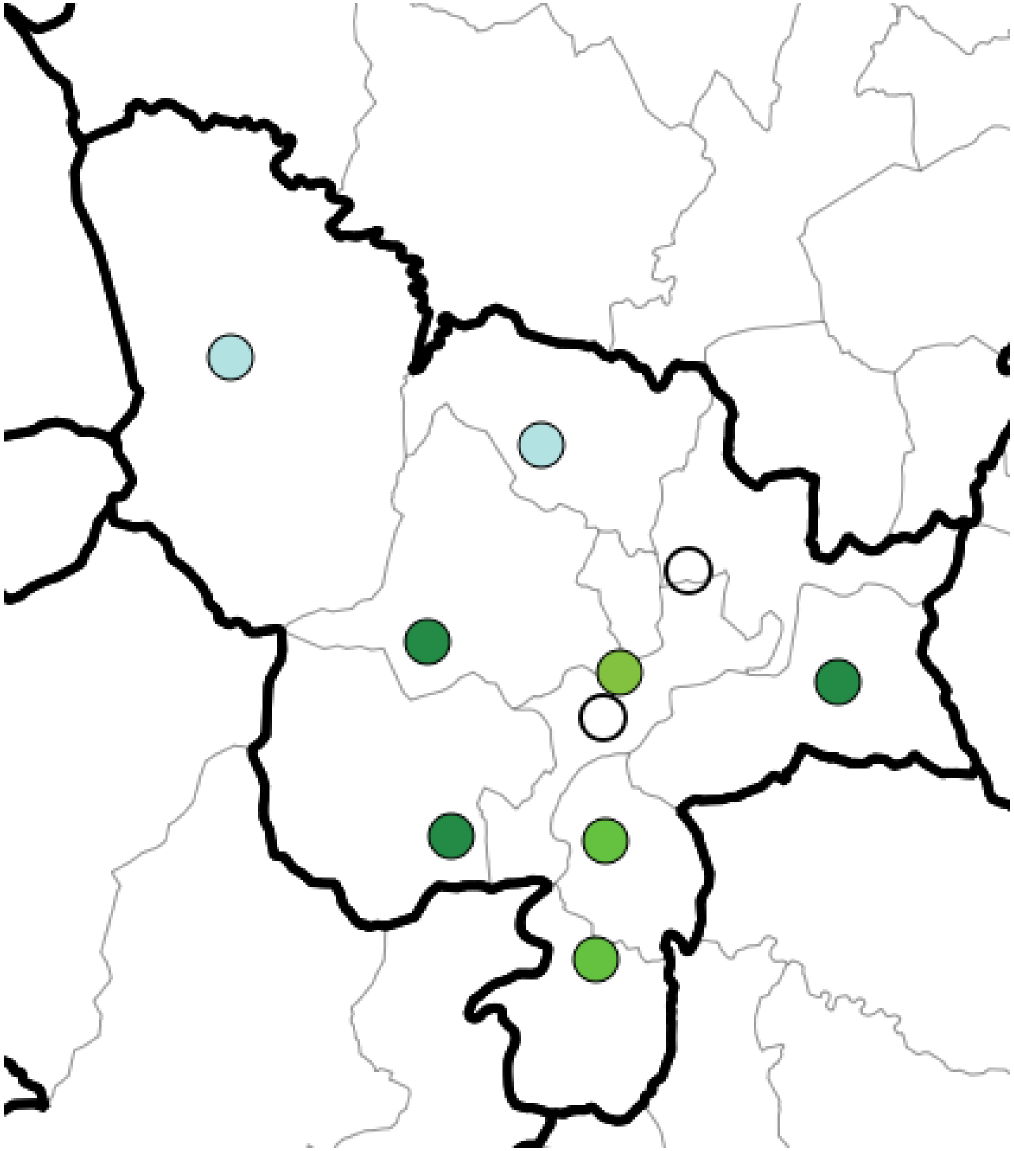

MAPA 5. *FA-*

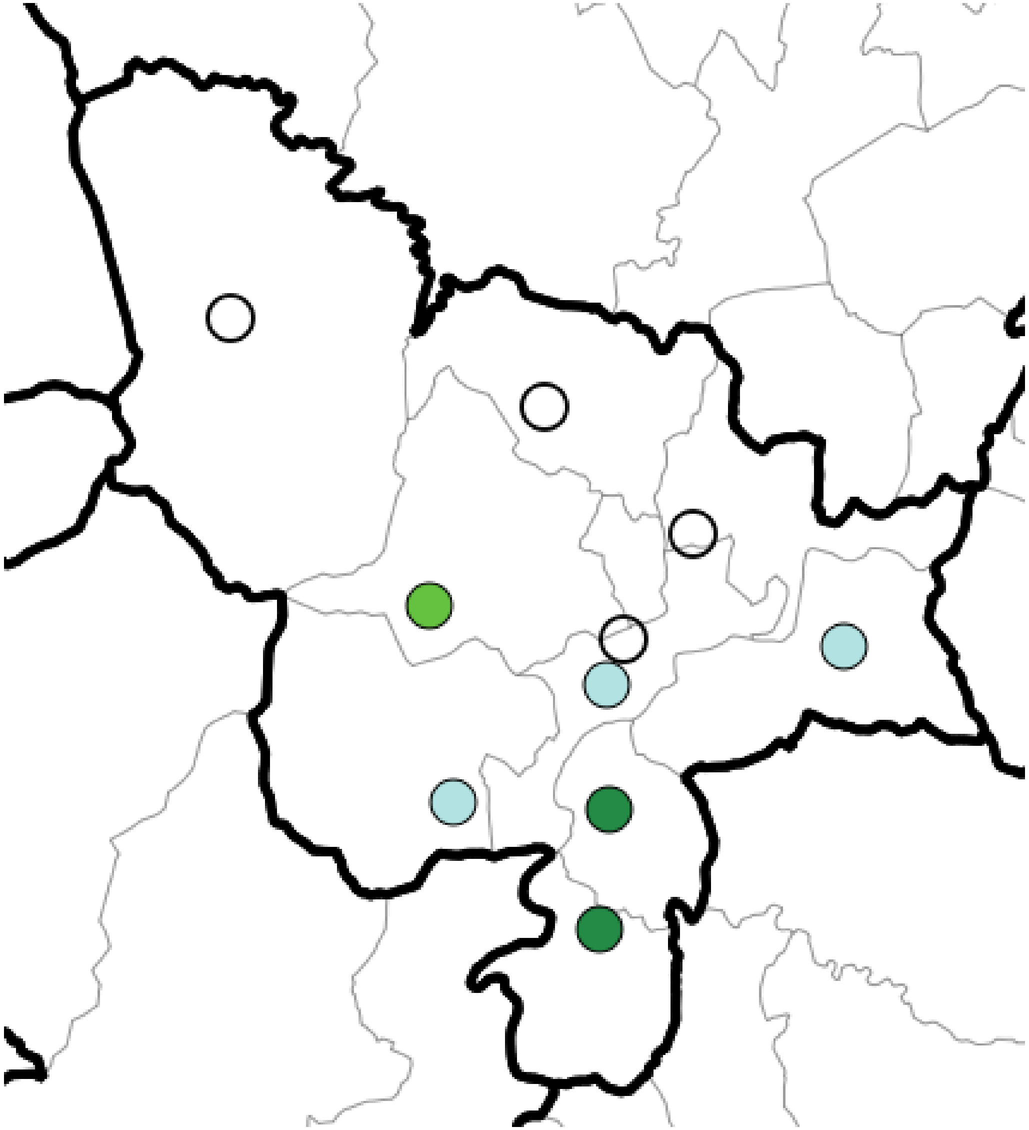

A orixe de *fa-*

- Podería estar relacionada co fenómeno da gheada. No Ribeiro, a gheada é normalmente un son moi aspirado que, incluso, pode case desaparecer (/faˈħeɾ/ > /faˈeɾ/).
- Importación? Analoxía con *fas*, *fai*?
- Na xeración I usan *faer* algúns informantes.
- Percepción? As persoas máis novas, ao oíren [faˈħeɾ] non reinterpretan [faˈɣeɾ] senón [faˈeɾ].

A orixe de *Fa-*

- No galego de Zamora: *fío* en lugar de *figo* ou *ortía* en lugar de *ortiga*.
- Moitas cautelas.
- Pode ser unha vía de estudo a explorar para explicar a aparición de *faer* onde non opera a analoxía con *faio* e *faes*.

Facer. Tema de perfecto

- *fix-* (*fixo, fixen, fixera*…)
- *figu-* (*figo, figuen, figuera*…)
- sempre con gheada.
- Para Ferreiro (1999[4]: 331) *figu-* xorde tamén por analoxía con *fago*. Esta variante recolleuse só en tres puntos a informantes das Xeracións I ou II.

	Fix-	Figu-
Arn63m	3	1
Bou80m	0	3
Bou54m	2	1
Pen78m	3	20

Para rematar

- Nesta comunicación pretendín contribuír ao estudo da variación e do cambio lingüístico en galego mediante o estudo dunha pequena área no sur do país.
- As variables estudadas amosan que cambios constatados noutras áreas operan tamén no galego do Ribeiro. Tendo en conta as matizacións feitas, o comportamento das xeracións máis novas é o de adoptar as variantes innovadoras que poden coincidir ou non co estándar.

Graciñas!
Muito obrigado!

eduardoloure do@gmail.com